

ŠEIMOS IR MOKYKLOS VAIDMUO LIETUVYB S IŠLAIKYME

*Prie t vyn s, prie ištikimosios prisijunk,
prie jos laikykis visa savo širdimi : ia yra
tavo j gos šaknys.*

(J. F. Schiller, *Vilius Telis*, 2,1.)

1. Kod l ietuvyb išl aikyti ?

Pareigos ar uždavinio priminimas sutinkamas klausimo ženklu. Pirmiausia norima žinoti, kod l tai privaloma daryti. Tik religin s, dorin s ar kitokios prasm s turis darbas žmog palenkia j vykdyti. Tik aiški pareiga žmog pareigoja.

Tuo tarpu palik svarstym apie šeimos ir mokyklos vaidmen ietuvyb s išlaikyme, keliame klausim , kod l lietuviškoji šeima ir mokykla, lygiai kaip ir visa lietuviškoji visuomen , turi daryti visk , kad lietuvyb s žibur lis iševijoje neužg st , bet dar aiškiau žib t ? ia gali kai kam atrodyti, kad ieškome atsakymo sa-vaime aišk klausim . Ir tikrai, kas gal t b ti lietuviui brangiau kaip lietuvyb — sava tauta, sava kalba, sava kult ra, savas istorinis likimas, savi papro iai, tradicijos ? Koks r pestis gal t b ti didesnis už t , kaip ugdyti ir puoselti lietuvyb , kaip j perduoti jaunajai kartai ? Argi gali lietuvis b ti kuo kitu kaip lietuviu, jei jis yra gim s iš lietuvi t v ? O vis d lto gyvenimo tikrov rodo, kad daugelis nustoja buv lietuviais, pasitraukia iš savo tautos, nebekalba lietuviškai, savo vaik neleidžia lietuviškas mokyklas. Ir tai daro ramia širdimi, lyg b ti ar neb ti lietuviu, atlikti ar neatlikti pareig savo tautai, b t vienas ir tas pats dalykas, grynai asmeninis apsisprendimas, netur s dorini i ir kitoki konsekvencij .

Tauta yra prigimtin bendruomen . Šios bendruomen s nariais liekame gimimu, ne pasirinkimu. Nutolimas nuo šios bendruomen s yra nutolimas nuo prigimtos tvarkos. O tai priešinga prigimtinei teisei (*ius naturale*).

Kartais sakoma, kad dieviškame apreiskime n ra sakymo, kuris pareigot myl ti savo taut , savo t vyn . Bet taip pat neturime sakymo valgyti, dirbti, ils tis. Šv. Raštas kalba ne tik

žodžiais, bet ir pavyzdžiais. Šv. istorijoje esantieji t v yn s meil s pavyzdžiai aiškiai rodo, kad t v yn s meil s doryb priklauso prie didži j etini dorybi . Šv. Tomas Akviniētis sako, kad « žmogus tuoj po Dievo turi ypating pareig t vams ir t vynei »¹. Kaip religijai priklauso Diev garbinti, taip pamaldumo pareiga reikalauja t vus ir t v yn gerbti. Tikrai krikš ioniškai myl ti, reiškia myl ti ne tik Diev , ne tik tuos, iš kuri kilome, bet ir savo t v yn . Esame ne tik Dievo, savo t v , bet ir savo tautos vaikai. Ket-virtasis Dievo sakymas, kuris liepia gerbti ir myl ti t vus, lygiai pareigoja gerbti ir myl ti savo t v yn , savo taut .

Žmonija n ra vienalyt žmoni mas . Ji kaip milžiniškas medis, kurio šakos tai atskiros tautos. J tarpe yra ir lietuviškoji šaka, kukli savo didumu, leista Apvaizdos, švytinti nepakartojamu lietuvyb s grožiu. Šitoje šakoje esame savieji tarp sav j . ia gim me ir augome, ia dirbome ir dirbame. ia geriausiai gal - sime subr sti pilnutiniais žmon mis.

Žmogui neužtenka b ti. To gana akmeniui, medžiui, gyvuliui. Žmogiškai gyventi reiškia daugiau negu tik egzistuoti. Žmogiškasis gyvenimas turi b ti prasmingas. Jei tauta gražiu M. de Munnyncko pasakymu yra «Dievo bendradarb sukurti m s asmeniui », tai, b dami savoje tautoje ir jai dirbdami, lengviausiai prasminsime savo buvim ir kartu pasitarnausime pa iai žmonijai. Atskir taut kult riniai laim jimai yra ir pa ios žmonijos laim jimai.

Kitados lietuviškasis genijus skrido tol. Ginklo pagalba ir politiniu buklumu apvald milžiniškus žemi plotus, bet j nelai- m jo lietuvybei. Kas iš to iš jo, labai vaizdžiai pasako dr. I. Skrupskelis : «Ne tiek nuo plieno žuvo m s tautie i , kiek kult - riniai ginklai j mums išpl š — Rytuose ir Vakaruose pralaim ti dideli barai. Lietuviškas kraujas, lietuviško veido bruožai, lietu- viški iš dalies ir papro iai, tik l pos nebetaria lietuvišk žodži , ir širdys nebelietuviškos t v yn s laime plaka »².

Mažai tautai t ra tik vienas tikras kelias, tai veržlumas ne tiek plot, kiek aukšt , k rybinius laim jimus. Horizontalin slinkt dažnai sulaiko gausesn s ir stipresn s tautos. Kilimas verti- kaline kryptimi yra visados laisvas ir nevaržomas. Tuo kilimu apsaugoma ir tautyb .

Mums gaila kiekvieno mirusio žmogaus, o ypa savo tautie io. Su kiekviena tokia mirtimi m s gretos maž ja. Bet mums taip pat labai gaila ir mirštan io lietuviško žodžio. Jis at jo iš amži gl dumos, šimtme iais išliko gyvas, neužgeso lyg šviesus žibur lis

¹ *Summa Theologica*, 2,2 qu. 101 a. 1.

² *Laisv* , 1967 m. kovo m n. 39 (76) nr., 23 psl.

negand audrose, o štai jis miršta m s tautie io l pose, nes ji išst m kitos kalbos žodis.

«M s vis pareiga bud ti», kalba vysk. Pr. Brazys, «kad tauta nepal žt . Kad joje tikra laisv s viltis ir ilgesys neužg sta, kad esantieji laisvame pasaulyje lietuviai atliktume pareig , išpildytume 4-t Dievo sakym , reikalaujant neužmiršti savo tautos, nešti jai, esan iai didžiame varge, didžiame pavojuje, pagalb »³.

2. Šeimos pagal ba

Seniausioji, mažiausioji, bet ir svarbiausioji bendruomen yra šeima. Iš jos veda keliai visus svarbesnius visuomeninius junginius. Per šeim eina kelias gimin , gent , taut . Per šeim tiesiasi kelias ir religinius junginius, kaip parapij , vyskupij , Bažny i . Kur tvirtai stovi šeimos židinys, ten stipriai laikosi ir Dievo altorius. Šeima tatai yra religinio, dorinio ir tautinio aukl - jimo pagrindas.

Šeima savo s ranga, savo prigimtimi yra paj gi aukl toja. Šeima ne pripuolamas žmoni samb ris, bet labai artim asmen junginys. Šeimos narius jungia prisirišimo, pasitik jimo, atsakingumo ryšiai. Šeima tatai yra bendro gyvenimo, bendro likimo, bendros meil s bendrija.

Niekur nesame taip savo namuose, taip sav j tarpe, kaip savo šeimoje. Už šeimos rib susiduriame su svetimaisiais, o šeimoje su savaisiais. Darboviet je, mokykloje praleidžiame dal laiko, namuose vis . Kitur tik pab name, šeimoje gyvename.

Lietuviškoji šeima — miniati rin Lietuva. Tai tikroji m s tautos, m s gimtojo krašto dalel išėivijoje. Kokia ši tautos k no l stel , tokia ir tautin bendruomen .

Lietuviškoji šeima išėivijoje pažym ta likiminiu ženkle. Ji yra lietuvyb s l m ja. Joje išlaikoma ir perduodama tautin tapatyb arba ji visam laikui prarandama.

«Imk š k dik ir išaugink j man, o aš tau gausiai atlygin siu »⁴. Taip kalb jo Egipto karalait , perduodama maž j Moz auginti jo motinai. Su kiekvienu k dikiu, gimstan iu lietuvi šeimoje, tarsi pasigirsta m s tautos prašymas: «Išauginkite j man, o aš jums gausiai atsilyginsiu. Jis kalb s j s , j s t v ir prot vi kalba. Jis bus ne tik fiziniai, bet ir dvasiniai j s vaikas. Jis paveld s ne tik gimt j krašt , bet ir did j savo tautos palikim . Jis nebus vienišas šiame pasaulyje, nes visi lietuviai jam bus broliai ir seserys ».¹

³ *Šaltinis*, 1967 m. birželio m n. 3 nr., 77 psl.

¹ Iš jimo knyga, 2,9.

Vaiko ateitis yra msl. Tai jau iš patirties žinome, kad vaiko likimas žymia dalimi priklauso nuo to, kok aukl jį jis gaus šeimoje. Kaip religiniai dorinis, taip ir tautinis nam aukl jimas yra pagrindinis ir sunkiai pakeičiamas.

Kaip šeima turi griežt pareig teikti vaikui fizin glob , dorin ir religin aukl jimą , taip lygiai ji pareigota r pintis ir tautiniu vaiko aukl jimu. To reikalauja prigimtin teis , pozityvusis dieviškasis statymas ir pats vaiko labas.

Pirmoji vaiko aplinka, kuri vaikas ateina ir joje pasilieka, yra šeima. Lietuviškoje šeimoje vaikas pramoksta lietuviškai kalbėti, t. y. žingsnis po žingsnio integruojasi lietuvišk pasaul. Tikrai lietuviškoje šeimoje vaikas lietuviškum alsuoja su oru ir lietuviškumas lieka jo asmenybės dalis. Vaikas lietuviškumo neišmoka, bet j randa savo aplinkoje. Vaiko dvasia labai atvira aplinkos sp džiams. prastas vaiko kelias prie lietuviškumo yra jam artim asmen pavyzdys. Tautiniame aukl jime galioja senojo d snio tikrumas : *Omne vivum ex vivo* (visa, kas gyva, yra iš gyvo).

Be lietuviškos aplinkos ne manoma vaikas aukl ti lietuviškai. Lietuviškoji aplinka sukuriama lietuviškum mylint, j branginant, juo gyvenant. Gyvasis t v ir artim j lietuviškumas yra galinčiausias vaiko tautinio vystymosi veiksnys. Tikrai lietuviškoje šeimoje vaikas tiesioginiai susiduria su lietuvišku gyvenimu, t gyvenim sitraukia, nes visi šeimos nariai juo gyvena.

Kiek lietuviškoji šeima yra tautiškai s moninga, tiek ji paj gi lietuviškum skiepyti savo atžalynui. « Tik nuo t v nusistatymo priklauso, ar vaikai lanko lituanistin mokykl , ar ne, ar važiuoja jaunimo vasaros stovyklas, ar ne, ar, pagaliau, namie lietuviškai ar angliškai kalba, ar namuose yra lietuvišk laikraš i , knygos , plokšteli ir kt. Nuo t v nusistatymo priklauso, ar, renkantis nauj darboviet , žirima tik sav s, bei dolerio, ar ir kad b t galimyb vaikams lietuviškai mokytis »⁵. Nuo lietuvi t v geros valios priklauso ir lituanistini mokykl buvimas, j išlaikymas ir j darbo našumas. Jei t vai vaik akivaizdoje kritikuoja lietuviškos mokyklos darb , žemina joje dirban i mokytoj autoritet , nesidomi kas vaikams užduota, nepaži ri, ar vaikai paruoš pamokas, tai ir mokykla negal s pasiekti geresni rezultatu.

Lietuviškos aplinkos siela yra savoji, lietuviškoji kalba. Ji tur t b ti t v ir vaik kalba. Yra labai svarbu, kad vaikas pirmiau išmokt lietuviškai, prieš mokydamasis svetimos kalbos. Tada gimtoji kalba pasiliks vis gyvenim kaip savoji kalba.

⁵ J. Kaval i nas, *Švietimo ir Šeimos metams pasibaigus*, žr. *Švietimo Gair s*, 1970 m. 2(6) nr., 6 psl.

Mokytojas J. Kreivnas yra apklausinjis 398 Chicagos ir Cicero žemesnijs ir aukštesnijs mokykl mokinius, nor damas patirti apie lietuvi kalbos vartojim šeimose ir mokini lietuviškum . Rezultatai n ra džiuginantys.

Iš 398 mokini namie kalba lietuviškai su motina 290, su t vu 312. Namie kalba angliška su motina 45, su t vu 27. Abiem kalbom namie kalba su motina 69, su t vu 42. Su abiem t vais lietuviškai kalba tik 276 mokiniai arba apie 70%. Iš 208 pradžios mokyklos mokini su abiem t vais lietuviškai kalba tik 124 arba 60%. Su draugais min t mokykl mokiniai kalba daugiausia angliška (326). Su draugais lietuviškai tekalba 12, o abiem kalbom — 54. Lietuviškai medžiasi 83 (20%), angliška 153 ir abiem kalbom 138 mokiniai. Lietuviškus laikraš ius skaito ar nors juos pavarto : *Eglut* 74 mokiniai, *Skaut Aid* 48, *Draug* 249, kitus laikraš ius 104. Iš 398 mokini anglišk laikraš i neskaito 37. Daugelis j skaito po kelis ⁶.

Lietuviškoji šeima iševijoje yra pilnoje diasporoje. ia neturime nei grynai lietuvišk kolonij , nei grynai lietuvišk miest . Ji gyvena simaišiusi tarp svetim žmoni , naujoje aplinkoje, naujame krašte su skirtinga kalba, skirtingais idealais, paproiais. Ir prie geriausi nor visa tai veikia ne tik vaikus ir jaunim , bet ir suaugusius — svetimybi antpl džio taka darosi neišvengiama.

Turime nemaža lietuvišk šeim , kuri nariai beturi silpn ryš su Lietuva. Jie arba maži apleido gimt j krašt , arba jau yra gim už jo rib . Ir toki šeim skai ius did s, bet nemaž s. Taip pat pastebimas ir tautiškai mišri šeim gaus jimas. Lietuviškasis jaunimas susitinka su nelietuvišku jaunimu mokyklose, pasilinksminimuose, darboviet se, susipaž sta, pamilsta ir kuria mišrias šeimas. Mišrios šeimoms t ra tik pusiau lietuviškos šeimoms. Tokiose šeimose lietuviyb dažnai miršta, ji nebeperduodama vaikams, nors pasitaiko ir išim i .

Prieš 20 m. Aušros Vart lietuvi parapijoje Montrealyje iš šeši santuok penkios buvo lietuviškos, o viena tautiškai mišri (santykis 5 su 1). Per paskutinius dvejus metus toje pa ioje parapijoje iš šeši santuok dvi lietuviškos ir keturios mišrios.

Panašiai mišri santuok skai ius did ja ir kitose lietuvi parapijose Kanadoje. Sekantieji duomenys yra paimti iš Šv. Jono Krikštytojo parapijos Toronte.

⁶ *Lietuviškojo švietimo Amerikoje 20 met balansas*, žr. *Švietimo Gair s*, 1969 m. 1(5) nr., 84 psl.

1950 m. iš	viso santuok	111	iš j	tautiŋiu atžvilgiu	mišriu	12 (10,81%)
1951 m.	" "	96	"	"	"	4 (4,17%)
1969 m.	" "	27	"	"	"	8 (29,63%)
1970 m.	" "	15	"	"	"	9 (60%)

Šv. Kazimiero lietuvi parapijoje Delhi, Ontario, iš paskutini 37 santuok 22 mišrios ir tik 15 (40,54%) grynai lietuviškos.

Galima prileisti, nors ir neturint tvirt statistini duomen, kad dabar pus lietuvi jaunimo kuriam santuok yra tautiniai mišrios. Ar d l to t ra kaltas tik m s jaunimas ? Vargu. Ne visk yra padariusi lietuvi visuomen, Lietuvi Bendruomen, lietuvi parapijos ir organizacijos, kad mišri šeim neb t tiek daug. Jaunimas kaltina d l mišri šeim k rimo mus, vyresniuosis : « Jei šiandien mišri šeim skai ius gaus ja, kaip grybai po lietaus, tai d l to dažniausiai galime kaltinti tik vyresniuosis. Jie kalti, nes jaunimui n ra duodama pakankamai prog susipažinti savoje, lietuviškoje aplinkoje. Suprantama, kad nesant palanki s lyg, jaunimas nat raliai nuo kamieno nubyra, kurdamas mišrias šeimas. Akis mums nuolatos bado m s bendruomen s nesuvokimas, kaip jaunimui pad ti kurti lietuviškas šeimas. Niekas nesir pina, sakysime, vasaros stovykl pagausinimu — o tai realistiškiausia priemon lietuviškos šeimos užmezgimui; niekas nesir pina planingai pl toti lietuviško jaunimo socialin bendravim — šokius, susirinkimus, suvažiavimus. Visa tai yra palikta jaunimo organizacijoms. Šiuo darbu visiškai nesir pina net Lietuvi Bendruomen ; nors tai tur t b ti jos pirmas uždavinys »⁷.

Nors ir turint tobul m s jaunimo socialin bendravim vis tiek visiškai mišri šeim neišvengsime. mišrias šeimas nereik t ži r ti kaip beviltišk dalyk, be jokios atodairos jas smerkiant, jas ranka numojant. Dar niekas nieko gero nelaim jo atst mimu, netolerancija. Yra mišri šeim, kuri vaikai kalba lietuviškai ir lanko lietuvi mokykl. Ir v l yra lietuvišk šeim, kuriose nesigirdi lietuvi kalbos, kurios skuba nusikratyti lietuvi vardo.

Pagalba šeimoms visados buvo reikalinga, juo labiau ji reikalinga gyvenant išeivijoje. Neužtenka laukti, kad jos išlaikyt lietuvyb, reikia joms pad ti t uždavin atlikti. Pagalb turi nešti ir mokyklos, ir parapijos, ir lietuviškosios vienuolijos, ir organizacijos. B t gera suorganizuoti specialios jaun šeim stovyklos, studijiniai rateliai, par pinti reikalingos literat ros. M s šeimos neparuošiamos arba bent per mažai paruošiamos lietuviškam aukl jimo darbui.

⁷ *Nuod guliai ir kibirkštys*, žr. *Ateitis*, 1973 m. 3 nr., 65 psl.

Svarbu, kad vaikai išmoks lietuviškai kalbėti ir skaityti, prieš lankydami privalomą šeimamokymų mokyklą. Bet tam tikslui neturime praktiško lietuvių kalbos skaitymo ir rašymo vadovėlio su aiškiais metodiniais nurodymais, kaip tai dar būtų dirbti. Taip pat neturime vadovėlio lietuviškai nekalbantiems vaikams. O toks vadovėlis būtų labai naudingas mišrioms šeimoms ir jų vaikams.

«Didžiausia auklėtoja yra šeima. Nuo aplinkos šeimoje priklauso ir mūsų jaunimo lietuviškumas, ir mandagumas, ir religingumas. Dažnai iš vaikų galima spręsti, kokie yra jų tėvai ir kokia nuotaika viešpatuoja jų šeimoje»⁸.

Šeimos aplinkos papildymas, lietuviškojo auklėjimo pratimas vyksta lietuviškojo mokykloje.

3. Mokyklos vaidmuo

Mūsų lituanistinė mokykla išsivijoje yra vargo mokykla. Jos vieta šalia pagrindinės mokyklos, kurioje mūsų vaikai ruošiasi ateities darbui ir profesijai. Lietuviškoji mokykla yra ne karjeristinė, bet idealistinė mokykla, egzistuojanti tik, mokytojų ir vaikų pasiaukojimu. Jai tenka tik laiko trupiniai, palyginus su pagrindine mokykla, vos 32-34 šeštadieniai metuose. Ji apima tik dalį lietuvių vaikų. Vis dėlto, kad ir dirbdamos sunkiose sąlygose, lietuviškosios mokyklos yra nors iš dalies mūsų tautinės dvasios židiniai. Be jų arba lietuviško švietimo visai nebūtų, arba jis būtų labai silpnas. Perteikdamos lituanistinę programą mūsų mokyklos pasitarnauja tautiniam auklėjimui.

Lietuvių kalba ir literatūra yra patys ryškiausi mūsų tautinės gyvybės pulso reiškiniai, tautos dvasios formuotojai, jos bruožų ryškintojai. Gimtosios kalbos mokymu mokykla susieja jauną kartą su tėvais ir protaviais, jų gyvenimu būdu. Tautos istorija yra tautinės bendruomenės mokytoja. Tautinė daina yra mūsų pergyvenimų, džiaugsmų ir skausmų, aidas. Tautinis šokis yra sutelktinio bendravimo meninė išraiška.

Visus šiuos dalykus tautinės programos pagalba mūsų mokiniai daugiau ar mažiau pažįsta, tačiau tuo pat metu dar netampa sąmoningais, apsisprendusiais, gyvais savo tautos nariais. Nemaža mūsų jaunimo dalis, baigusio lietuvišką mokyklą, iš lietuviško gyvenimo dingsta. Jie turi lituanistinius žinią, bet nemyli ir nevertina nei Lietuvos, nei lietuvių. Per daug ligi šiol lituanistiniame švie-

⁸ Šeima lietuviškojo gyvenimo kelyje (Simpoziumas), žr. *Laiškai Lietuviams*, 1970 m. 8 nr., 271 psl.

time apeliuota mokini prot , o permažai j vali ir šird . Tikras tiesos ar vertyb s perteikimas eina keliu — pažinti, pamilti, vykdyti.

«Du pagrindiniai lietuviškojo aukl jimo uždaviniai: pakankamas lietuvi kalbos išmokymas ir teigiamas lietuviškas apsisprendimas »⁹. Tik iš dalies tuos du uždavinius m s lietuviškoji mokykla atlieka.

Vaizdo ar palyginimo uždavinys pamoksle, kaip sako sena lotyniška taisykl , yra, kad tiesa eit , patikt , sujudintai ir pasilikit (*ut veritas introeat, placeat, moveat et haereat*). To paties turi siekti ir m s darbas lietuviškose mokyklose lietuviyb s atžvilgiu.

Ne paslaptis, kad nemaža mokini m s lietuvišk sias mokyklas ateina t v taigojami ar net ver iami. Jie netenka šeštadienio laisvalaikio. Nem gdami d l to mokyklos, jie nem gsta ir to, k mokykla duoda. M s mokyklos stovi prieš labai sunk ir svarb uždavin — k daryli, kad mokykla mokiniui b t domi, miela, patraukli ?

Per paskutinius 20 m. lituanistiniame švietime ir aukl jime padaryta klaid , tur ta nepateisinam prielaid . Galvota atlietuvininti užsienio Lietuv , padaryti vaikus tobulais t v atvaizdais, išaukl ti vis jaun j kart lietuviais patriotais, atsverti skurdžiomis priemon mis svetimos mokyklos, televizijos, radijo, spaudos ir gyvenamojo krašto tak .

Laim ta ir pralaim ta. Kada ir kur mes laimime 100%? Vis d lto lituanistiniam aukl jimui ir mokymui stiprinti išleista per paskutiniuosius 20 m. 3-4 milijonai doleri , tam tikslui paaukotas nesuskaitomas valand skai ius, kurta ir išlaikoma nemažas lituanistini mokykl tinklas. 1967-1968 mokslo metais J. A. V-se veik 43 vairi laipsni ir tip mokyklos su 3.113 mokini ir 307 mokytojais. 1968-1969 m. m. mokini buvo 3.217 ir mokytoj 325. Deja, 1969 švietimo ir šeimos metai atneš ir skaudži sm gi — užsidas Šv. Antano gimnazija Kennebunkporte J. A. V-se ir salezie i gimnazija Italijoje, nustojo veikti Lietuvišk j studija institutas Cicero, mokytoj kursai New Yorke ir pradžios mokykla New Havene¹⁰.

Šiuo metu Kanadoje yra 10 lituanistini mokykl , kuriose yra 1.100 mokini . Toronte ir Montrealyje dar veikia lituanistiniai seminarai su 55 studentais. Patys mažieji mokosi 5-se vaik darželiuose. Toronto lituanistin je mokykloje yra 550 mokini , Hamiltono Vysk. M. Valan iaus mokykloje — 181, Montrealio — 115,

⁹ Juozas Gir nius, *Idealas ir Laikas*, Chicaga 1966, 65 ps.

¹⁰ *Pedagogin s aktualijos*, žr. *Švietimo Gair s*, 1969 m. 1(5) nr., 92 pl.

kitose mokyklose po 15-30 mokini . Prid jus lituanistines mokyklas veikianias Vokietijoje, Australijoje, Piet Amerikoje ir kituose kraštuose, gauname gan dideli mokini ir mokytoj skai i . Mokinibus apie 5.000, o mokytoj keli šimtai.

Pažymtini kai kuri mokykl gan geri ir gaus s darbo rezultatai. Štai Chicagos aukštesnioji lituanistin mokykla per 20 met išleido 575 abiturientus, o 1969-1970 mokslo metais — 43.¹¹ Marquette Parko lituanistin mokykl 1969-1970 mokslo metais baig 38 mokiniai¹². Tais paiais mokslo metais Toronto Maironio šeštadienin s mokyklos dešimt j skyri baig 48 mokiniai¹³.

Kaip mat me, šeimos ir mokyklos vaidmuo lietuvyb išlaikant ir j ugdant yra didelis ir pagrindinis. Lietuviškojo švietimo ir aukl jimo veiksniais dar gal t bti Bažnyia ir valstyb . Taciau neturime išėivijoje nei savo valstyb s, nei sav j tvarkomos Bažnyios.

Kad lietuvyb s išlaikymo ir ugdymo darbas b t dar s kmingesnis, reikalinga j pl sti ir tobulinti, kreipiant dar didesn d mes šeimas, mokyklas ir mokytojus.

1. Atsimintina, kad svarbiausia lietuvyb s tvirtov - šeima jau yra stiprioje svetimybi takoje, todėl jai teiktina visokeriopa pagalba.

2. Prašyti t v , kad jie šeimose su savo vaikais kalbt lietuviškai. To nedarant, atimama vaikams nat rali proga išmokti gimt j kalb .

3. Skatinti t vus, kad jie siust mažameius vaikus lietuviškus vaik darželius. To negalint padaryti, patiems išmokyti lietuviškai skaityti prieš jiems einant nelietuvišk mokykl .

4. Kokia kalba vaikas išmoksta melstis, tokia kalba meldžiasi vis gyvenim . Lietuviškam aukl jimui svarbu vaik išmokyti lietuvišk poteri , mald , giesmi , j paruošti lietuvi kalba pirmiesiems sakramentams.

5. Tvai tur t vaikus skatinti baigti ne tik žemesnias, bet ir aukštesnias lituanistines mokyklas, nes tik gav platesn ir gilesn lituanistin išsilavinim jaunuoliai lengviau sijungia lietuvišk gyvenim .

6. Reikia ugdyti glaud ir nuošird tarp t v ir mokykl ryš , nes nuo to didele dalimi priklauso mokyklos darbo s km .

7. Tobulinant ir moderninant mokykl darb reikia, kaip si lo Pasaulio Lietuvi Bendruomen s Švietimo Taryba, «susipažinti su

¹¹ *Draugas*, 139 nr., 1970 m. birž. 15 d., 5 psl.

¹² *Draugas*, 134 nr., 1970 m. birž. 9 d., 4 psl.

¹³ *T višk s Žiburiai*, 20 nr., 1970 m. geg. 14 d., 10 psl.

modernia beskyre sistema ir pabandyti pasisavinti iš jos tai, kas esamomis s lygomis galima ; pasigaminti daugiau pagalbini mokslo priemoni ; pravesti mokyklinius ir tarpmokyklinius konkursus »¹⁴.

8. Dabartin s m s lituanistini mokykl programos yra perilgos ir sunkiai išeinamos. Jas reikia perži r ti, pataisyti, kad atitekt racionalaus darbo reikalavimus.

9. Steigtinos, kur reikia, lietuviškai nemokan i mokini klas s.

10. Organizuoti lituanistini mokykl mokini išvykas, mokyklinio jaunimo kongresus, nes tuo b du bus sudaryta proga tarpusavyje bendrauti ir pasireikšti.

11. Remti ir mažas lituanistines mokyklas, kad jos neužsidaryt . Ir tokios mokykl l s yra švies s žibur liai lietuviškame kelyje.

12. Kokie mokytojai, tokia ir mokykla. Mokytoj , ypa kvalifikuot mokytoj , tr ksta. Remti Pedagogin Lituanistikos Institut ir kitas mokslo staigas, kurios paruošia nauj mokytoj .

13. Nuoširdžiai bendradarbiauti su lietuvišk švietim tvarkan omis institucijomis, kad tas darbas b t koordinuotas ir našus.

14. Organizuotinos ir remtinos mokytoj konferencijos, pedagogin s studij savait s, nes labai naudingos lietuviškam švietimo darbui.

Kun. Dr . Jonas Gut auskas

Delhi, Ontario, Kanada

---

¹⁴ *Pasaulio Lietuvi Bendruomen s Švietimo Tarybos informacija*, žr. *Švietimo Gair s*, 1970 m. 2(6) nr., 93 psl.

FAMILY AND SCHOOL AS FACTORS IN MAINTAINING A NATIONAL IDENTITY

by

Rev. Dr. Jonas Gutauskas

Summary

In the beginning of the study the author examines the question of whether or not there is a moral obligation to maintain our own nationality and language. The answer is, yes. The nation is a natural community for every human being. Each individual of this community becomes a member of the nation by birth and not by choice. To deviate from national community is to deviate from natural order. Such conduct is against natural law (*ius naturale*).

There are some who uphold the opinion that there is no direct commandment in Divine Revelation to foster and to cultivate a national heritage. We should not forget that the Holy Bible speaks not only by word but also by example. In Holy Scripture we find beautiful examples of pure love for one's homeland and culture. Our Lord Himself loved His native land and His own people.

The unanimous teaching of theologians is : by the fourth commandment God requires us not only to honour our father and mother, but also to love our fatherland.

Humanity is not a homogeneous mass of people. Humanity is similar to a giant tree with different branches i. e. nations. Through the will of God humanity is divided into nations.

It is very difficult to maintain and foster a national heritage for immigrants and their children. They are living in a foreign country with a strange language, new customs, culture and schools. The parents should try to learn the new language, and the children should attend local schools in order to obtain a good education at all levels.

If immigrant families speak their own language at home with the children, if they try to create in their homes a real Lithuanian atmosphere, if they read Lithuanian papers and magazines, if they belong to Lithuanian parishes and organizations, only then can their children absorb the true Lithuanian spirit.

The second important factor in addition to maintaining and fostering a national heritage is the Lithuanian school. Eight years are spent

in the elementary department and four in the High School. Students attend classes on Saturdays only. These schools are a supplement to the regular school differing in size, qualification of teachers, curriculum, etc. In these various types of Lithuanian schools children and adolescents study religion, the Lithuanian language, history, literature, music and dancing.

In the scholastic year of 1968-69 there were 43 schools, 3217 students and 325 teachers in the U. S. A. In Canada 10 schools and 1100 students. In the various other countries in which Lithuanians are living they have about 100 schools, 5000 students and 500 teachers. Only a small percentage of Lithuanian children are attending these Lithuanian schools. Even those who do attend them speak English among themselves because their Lithuanian vocabulary is poor. Because of marriages taking place outside their own ethnic groups many young Lithuanians are losing contact with Lithuanian people and culture.